

JERZY SZCZYGIEŁ V PRAZE

Musím naposledy spatřit to nádherné město, kde ses, synu, tolik napracoval.

Naposled je viděl v roce 2009, pak v desátém, pak ve dvanáctém. A tak je tady naposled, počtvrté.

Tatínku, ptám se 7. června 2015 od počítače, píšu reportáž o tobě v Praze. Jak by měla vypadat?

No, tak to tam musí být moje příjmení a křestní jméno – Szczygieł Jerzy. A ten text musí být lehký, ne těžký, protože v Praze je všechno lehké. A ještě dodávám, že by měl být zajímavý a úchvatný.

Ano, potvrzuje znenadání maminka, která se málokdy ozve, měl by být úchvatný, jinak by nemělo smysl ho psát.

Tak takovéhle požadavky na mě ještě nikdo nevznesl!

Tatínek toho nepotřebuje moc, stačí, že vpustí českou televizi do hotelového pokoje a nehne se od ní celý večer. Rád poslouchá kanál, kde hrají dechovku, sekanou pro dechové nástroje, i ten nejprimitivnější Bregović je ve srovnání s českou dechovkou přímo něžný. Půl hodiny dechovky mě přivádí k šílenství.

To je ono!

Cože?

No, mládku, říká tatínek od televizoru.

Z toho se řine jeden dechovkový šlágr za druhým, malé, větší i velké soubory, zpěvačky všechny po šedesátce. Poslyš, říká tatínek, já už vím, proč tolik starých bab v Čechách zpívá. Protože

nechodí v neděli do kostela jako ty naše. Ony si tam chodí ve-sele zazpívat. Kdežto ty naše nábožnékozy nemají v sobě takovou radost, tu už v nich církev zabila.

V tu chvíli se mé myšlení zastavilo a nevědělo kudy kam. Tatínek, v Polsku horlivý katolík, je zřejmě Čechami demoralizován.

Lituje, že neumí česky, ač sem tam z něho nějaké to slůvko vypadne. Když je v dobré náladě, postaví se do pozoru a říká: Vstupenka! Jízdenka! Letenka! Řekni mi to ještě jednou: vstupenka je lístek do divadla, jízdenka lístek na tramvaj, letenka lístek na letadlo? Nemůže se vynadivit, že lístek může mít tři významy. Vysvětluju mu, že Češi jsou civilizovanější než mnoho jiných národů, rozvíjejí svůj jazyk a mají jedno slovo pro něco, kde jiní potřebují tři, například „lístek na letadlo“. Jak to tenkrát bylo? Tvůj kamarád se prý chtěl dostat do klubu za slečinkami a řekl, aby mu prodali jízdenku?

Tatínek je velice upovídaný, a tak na mně chce, abych oslovoval Čechy. Jen Čechy, nezapomeň, jiní nejsou tak zajímaví. Oslovil jsem tedy u oběda v předzahrádce zavalitého bruneta se zrzavými vousy. Jan, manažer z nějakého hotelu. Zeptej se ho, naléhá tatínek (no maucta, to se budu ve stáří chovat stejně jako on nebo ještě hůř, už to na sobě vidím!), tak se ho zeptej, jací jsou Češi. To se ho mám jen tak normálně zeptat, jací jsou Češi, když ho vůbec neznám? No ano, rád bych to věděl, jsem přece v Praze už počtvrté a ještě jsem se na to nikoho nezeptal. Tak se ptám. Onen Jan (34) říká, že Češi jsou hrozní a že je nemá rád. Vlastně vůbec nemá lidi rád. Má rád jen ty, který pozná blíž. Prý: můžeme se poznat, až se s ním napijeme vína. Nabízet pivo je jen takovej český kých. To je divný, vy tak pěkně voníte! Cítit kolínskou z českýho chlapa, to je hotovej zázrak a já jsem na zázraky citlivej, protože žiju v tak trochu lepším světě. Řekni mu, povídá tatínek, že mi syn kupuje kolínskou dvakrát do roka, a ať mi tedy řekne

něco o Češích. Říká, že Češi jsou smutní, říkám tatínkovi. Že je jim srdečně jedno, co se děje kolem nich, jsou uzavření do sebe. Ale kdepak! protestuje tatínek, Češi jsou úžasně veselí, například tenhle klobouk jsem si koupil, když jsme byli v Praze podruhé, u Vietnamců v ulici Na Veselí! Kdepak bychom v Polsku našli takovou ulici, no kde? U nás je smutno a katolíci. A kromě toho jsme jednou o prázdninách bydleli u pana Milana, a to bylo Na Veselí a Na Lepším. No, lepší už to být nemůže.

Tatínku, pan Jan říká, že Češi jsou úžasně veselí, ale teprve až někoho poznají blíž. Na sebe se sice smějí, ale vůbec nepotřebují svět kolem sebe, ten jim může být ukradený. Právě proto se mi ten národ líbí, říká tatínek. Oni nikam nejezdí, vystačí si sami, ne jako Poláci. Vlastenectví spočívá v tom, že se nikam nejezdí, nanejvýš do Prahy. Na čtrnáct dní. S manželkou.

Dá se jet i na tři týdny, dodává tatínek, když mu čtu tento text.

Řeknu vám, povídá Jan, kterého si tatínek vyvolil, aby mu vysvětlil, jací jsou Češi, lidi jsou vlastně všichni stejný. Vím to z vlastní praxe, dělám porát ve stejným podniku už čtrnáct let. Teď už jsem samozřejmě něco víc než recepční. Přijde do našeho hotelu Žid a pořád jen: giv mí, giv mí, giv mí. Přijde Arab a mele to samý: giv mí, giv mí, giv mí. Lidi, proč spolu válčíte, propánajána, proč se tak nenávidíte, když jste úplně stejný? Není to náhodou proto, že všichni nesnášíte sami sebe? A když se vidíte v těch druhejch, tak honem chcete spáchat harakiri, jenomže na to nemáte, musíte přece ještě večer voject svý ženský, a tak to harakiri děláte těm druhejm?

Ne, voject svý ženský – to se mi moc nelíbí, takové věci neposlouchám rád, poznamenal tatínek, za chvílku budeme obědvat, tak ať nám ten pán nekazí chuť k jídlu. Pověz mu, že čeština je moc zajímavá. No, já vám zas řeknu upřímně, povídá Jan, že

polštinu poslouchám nerad, je hrozně měkká, jako by šišlalo malý dítě, kdežto naše čeština je tvrdší, je nejtvrdší ze všech slovan-
skejch jazyků, skoro tak tvrdá jako němčina.

Tatínku, pojď už, musíme se před divadlem zastavit pro maminku. Chceš tomu pánovi ještě něco říct? No, já mu můžu říct třeba to, odpovídá tatínek, že když člověka přehlídnu dvě kosy, je tak šťastný, že ani neví co říct.

Dvě kosy?

Sedm a sedm. Sedmdesát sedm, čili dvě kosy. Když životem projdou a člověku neublíží, žije sice dál, ale rok za rokem pomaloučku chátrá, protože takový už je běh věcí. A co by tady ještě měl povídat? A kdo by ho měl poslouchat? Když se najde někdo, kdo chce poslouchat starého člověka, tak by mu měl ten starý člověk odkázat všechnen svůj majetek. V takovém věku se už člověk jen rozhlíží, kde je nejbližší pláž.

Pláž?

Nojo, pláž, aby si tam mohl lehnout a pomalu si zvykat na písek.

Jsmo na Nové scéně Národního divadla. Tatínek ho obdivuje. Nezapomeň na divadlo, říkal mi ještě v Polsku, proto přece jedeme do Prahy v červnu, a ne v červenci, abychom mohli chodit do divadla, protože v červenci a srpnu jsou herci na dovolené. A nejlepší bude, když půjdeme do Národního, ostatní divadla si můžeme prohlédnout zvenčí, architektura je úžasná věc, to dobře vím jako stavař a umělecký malíř pokojů. Musíme toho zhlédnout co nejvíc, synu, protože vzpomínky mám rád.

Všechno je, jak má být, dokud nezačne balet. Bohužel moderní. Tančí izraelští a čeští tanečníci. Skáčou jako opice, míní tatínek. Hudba jako v transu, sám se divím, na co jsem to koupil lístky. Sedíme ve druhé řadě po straně, bubny duní, bicí ohlušují, zvuky jakýchsi vrtaček nám ženou tlak nahoru. Kdybychom

na divadlo podali žalobu pro poškození zdraví, vyhráli bychom. Nejvýznamnější izraelský choreograf Ohad Naharin neboli „Mr. Gaga“ – psali kritici – dokázal, že tanečníci jsou vedeni jakýmsi primárním instinktem a neovládají své pohyby vůlí. Ale představení *Decadance* nemůžu vydržet ani já. Tatínek odchází po představení zmasakrovaný. Dlouho nemluví, je vyděšený a potom řekne: Ženo a synu, budu se chovat velice způsobně. Slibuju, že odted budu dobrý člověk.

Proč odted? ptá se maminka.

Protože se po smrti nechci dostat do pekla. A peklo – to bylo to představení. I když trvalo jen hodinu, a ne věčnost.

Tatínku, ještě něco. Nemůžeš mezi jednotlivými čísly říkat nahlas, že bys radši šel do divadla na Zošu Czerwińskou, protože Češi Zošu Czerwińskou nemají, a kromě toho, když je na jevišti ticho, tak se v hledišti nemluví.

A kdy jsem to měl říct? Když mlátili do těch bubnů? Kdo by mě prosím tě slyšel?

Rodiče snídají v hotelovém pokoji, já ležím s laptopem na jejich posteli. Poslouchám na Youtubu Karla Gotta, který zpívá česky *Forever Young* jako *Být stále mlád*. To je krása, říká tatínek, stálo za to přijet do Prahy, abychom si to mohli poslechnout. Mohl bych mu říct, že pro mne je to příklad kultury, která posluchače vstřebává. Česká kultura vstřebává. Polyká každé cizí těleso a rozpouští ho svými žaludečními šťávami, přetváří ho na vlastní kašičku. Například světové české hity. Které? Copak jste si nevšimli? Čtete laskavě po-ma-le-ji, ano? Řekl jsem: světové české hity, jenže to je naprostý nesmysl, copak Češi složili nějakou píseň, která se stala světovou? Houby s octem. Češi počestí kdeco, každou líbivou skladbu s anglickým textem hned přepíšou do češtiny a vyhledají české interprety. Vy si myslíte, že zpívá Janis Joplinová, ale po několika taktech slyšíte: „Padni

na kolena před jeho láskou...“ Anebo *Killing Me Softly with His Song* – to je zase přece v Česku píseň o potratu, o tom, že v prázdném domě už nejsou dvě malá křídla. V rozhlase ohlašují Abbu v provedení Hany Zagorové: A teď, říká moderátor, uslyšíme klasické české hity. Pokud Čech cizí slovo neznetvoří, nebude ho používat. Například *tolk šou*. Oni říkají „*tolk šou*“ a ani sedm detektivů, které bych si najal na etymologii, nevyptává, proč „*tolk*“. A proč *víkend*? Ne „*uikend*“, ale „*víkend*“ se zřetelným *vé* na začátku. CD spolkli a vypustili ze sebe jako céděčko, DVD jako dévéděčko. Nachmelený kibic sedí v tramvaji, natáhne nohy před sebe a vyndá mobil: Kde jsi, Marku? Jak to, že jedeš autákem, když já jedu tramvají? Že jedeš za tramvají? Já teda vystoupím a sejdeme se v Káefcíčku.

Tatínku, já ti ten prapodivný jev vysvětlím. To je vlastenectví! I v tom tkví jejich láska k vlasti. K vlastní kultuře. Oni odjakživa tvrdili, že pro své vnuky víc udělá ten, kdo vydá slovník, než nějaký ztrřestěneček, který mává pistolí. Když měl Mickiewicz přednášku v Paříži, řekl, že český inteligent je sice pracovitý, ale nedovede rozeznat důležitý cíl od nedůležitého. Důležitý cíl by ho přiměl, aby se pral. Když polští cestovatelé projížděli v 19. století přes Čechy, informovali nás o mravním úpadku národa, který nechystá žádné povstání. Pokud jde ovšem o mne, pánové a dámy, jakožto cestovatel z jedenadvacátého století přece jen vidím mravní nadřazenost v Káefcíčku.

Mají v tom cíčku tonik? ptá se tatínek.

V oněch pražských červnových vedrech objevil tatínek tonik. Až dosud nesnášel nic jiného než čaj a jídla, která se maminka naučila vařit v polovině dvacátého století, když měli svatbu. Chtěl jsem mu jednou ve Varšavě objednat kokakolu, ale řekl, že už ji jednou pil, když přišel z vojny, a že děkuje, ale nebude. V Praze je tolerantnější ke všemu, i k nápojům, které nejsou čajem.

Má tedy za sebou dvě kosy a poprvé ochutnává tonik, teplý, protože studené věci nesnáší, míchá si ho s neperlivou vodou. Chodíme do různých kaváren. Když říkáš, že je to kavárna kubistická a je už sto let stará, tak je v ní tonik třeba ostřejší, když má ten kubismus takové ostré hrany? Hehehe! Víš, tatínku, Praha má takovou zajímavou stoletou architekturu proto, že spolu Češi a Němci válčili. Češi s Němci? Neříkej, a kdy? Ano, válčili spolu, ale architekturou. Když německá rodina postavila zajímavý dům, chtěla česká rodina postavit ještě zajímavější a tak vznikala avantgardní Praha. Ale ty české domy jsou úžasné! I když Češi neměli vlastní stát, konspirovali ve stavebnictví. Vezměme si ten kubismus, domy měly vypadat, jako by se hýbaly, jako by se chvěly. Češi byli přesvědčeni, že doba už tak nazrála a je tak dynamická, ten rok 1913, že kubistický dům musí odrážet chvění doby.

Poslyš, synu, a kdy bude Franz Kafka?

Franz Kafka? To mi vyrazilo dech. No co se tak divíš? Jsi tak učený a nikdy jsi neslyšel slova Franz a Kafka? Tatínku, a co ty máš společného s Franzem Kafkou? Jak to, co mám společného? Ještě když jsem dobře viděl, četl jsem, že bydlel u sestry ve Zlaté uličce číslo dvacet dva. Mám dojem, že jim to spolu zřejmě neklapalo, protože Franz se odstěhoval. Bylo to pro něj možná lepší, chlap by přece jen měl být nezávislý. Kdysi jsme se tam přece byli podívat. Ještě jednou bych rád viděl ten domeček, kde bydleli.

Proč ještě jednou?

Abych si to uložil do paměti. Určité věci by si člověk měl ukládat do paměti, synu. Pak se mi například může o nich v noci zdát.

Až už nebudu vidět vůbec.